

УДК 930.25:001.895:303.42

Алевтина Сукало

АНКЕТУВАННЯ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АРХІВНІЙ СПРАВІ

Аналізується сучасний стан інформатизації архівної галузі, зокрема засобами анкетування; розкривається методика впровадження сучасних технологій та окреслюються перспективи подальшого розвитку архівної справи.

Вивчення закономірностей сучасного розвитку архівної галузі як складової загальнодержавної та світової інформаційної системи неможливо без використання спеціальних методів архівознавства, які дозволяють на основі аналізу та синтезу документної бази обґрунтувати основні засади впровадження інноваційних технологій, визначити критерії їх залучення, зробити теоретичні узагальнення практичних досягнень, виокремити напрями подальшого використання комп'ютерних технологій для репрезентації архівних документів. Стрімке зростання інноваційних технологій формує нову систему архівної галузі, що кардинально змінює традиційні технологічні цикли опрацювання документних масивів архівних установ, виводу архівної інформації на новий рівень, де вона є ресурсом, інструментом та товаром одночасно.

З метою дослідження сучасного стану інформатизації галузі та перспективи створення загальногалузевого інтегрованого різноманітного за призначенням інформаційного продукту, авторкою разом зі співробітниками Державного комітету архівів України (далі ДКАУ) розроблена анкета «Інформаційні технології в системі довідкового апарату державних архівних установ України», яка була репрезентована на семінарі ДКАУ «Створення електронних версій фондів каталогів у державних архівах України» у червні 2002 р. і надіслана в усі державні архіви.

Це анкетування проводилося з метою отримання від респондентів робочого матеріалу, опрацювання даних якого сприяло б узагальненню та координації набутого практичного досвіду впровадження інноваційних технологій. Анкета включала комплекс питань, які охоплювали всі етапи історії та впровадження модерного інформативно-програмного продукту і введення його до наукового використання. Респондентам (архівним установам) було запропоновано відповісти на питання дев'яти тематичних блоків, що структурно поділялись на сорок логічно пов'язаних між собою пунктів. Зокрема, це блок питань технічного забезпечення архівів (кількісний та якісний склад комп'ютерного парку, можливості його модернізації); програмне забезпечення; кадрове питання; характер створеного інформаційного продукту; стан локальних мереж та можливості застосування Web-технологій; шляхи удосконалення довідкового апарату (далі – ДА), аналіз інформаційних послуг та опрацювання перспектив вдосконалення діяльності установ в процесі впровадження інформаційних технологій.

При виборі анкетування як методу моніторингу етапів інформатизації архівної галузі, модернізації ДА задля уніфікації досвіду роботи за новітніми технологіями, враховувалася оперативність, багатоаспектність отриманої інформації, її об'єктивність та відносна дешевизна дослідження. Метод анкетного опитування є універсальним та надійним засобом спілкування та зібрання інформації.

Відповіді на анкету надіслали 22 архівні установи: ЦДАГО України, ЦДІАК України, Центральний державний науково-технічний архів України (далі – ЦДНТАУ), Державні архіви Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької та Чернігівської областей, Державний архів при Раді міністрів Автономної Республіки Крим (далі – АРК), Державні архіви Києва, Севастополя, Кам'янець-Подільський міський державний архів¹. Відсутність даних по ряду архівів поясню-

ється тим, що деякі з них (Держархіви Закарпатської, Івано-Франківської, Полтавської, Рівненської обл.) досі не мають практичного досвіду використання комп'ютерної техніки та формування за електронними технологіями ДА.

Закони моніторингу передбачали розпочати розгляд проблем з масиву питань, що розкривають технічне забезпечення реалізації завдань, покладених на установи з початком інноваційних перетворень. Але, у випадку, коли фінансування галузі здійснюється навіть не за залишковим принципом, головним чинником виведення установ на сучасний рівень інформатизаційних запроваджень залишається так званий «людський фактор». На жаль, анкетування підтвердило, що, не зважаючи на збільшення комп'ютерного парку та обсягів електронного опрацювання документних ресурсів, кількість створених окремих структурних підрозділів з інформатизації в установах залишається дуже низькою. Проте такі відділи діють: у архівах м. Кам'янець-Подільський (2 чол.), Держархіві м. Києва; Держархіві Донецької області (3 чол.), Держархіві Херсонської області (5 чол.). На жаль, є випадки ліквідації підрозділів у зв'язку з кадровими змінами - відділ автоматизованих архівних технологій у Держархіві Миколаївської області. Непоодинокі випадки звільнення програмістів за низької зарплатні та неспроможності з цих же причин залучити їх до роботи в установах галузі.

На сьогодні поширеною є практика, коли фаховий супровід програмних продуктів, іноді власної розробки, мережеве та системне адміністрування, обслуговування комп'ютерної техніки забезпечують співробітники, закріплені за різними архівними відділами. Так, Держархів Херсонської області має у своєму штаті інженера-програміста, Держархів Чернігівської області інженера-електроніка, Держархів Вінницької області інженера-електроніка на 0,5 ставки.

Проведене дослідження вказує, що, незважаючи на відсутність в більшості випадків відповідних підрозділів, професійна компетентність архівістів спрямовувалася на здійснення

комплексу робіт з розробки власних програмних продуктів (Держархіви Волинської, Дніпропетровської, Чернігівської областей, Держархів при Раді міністрів АРК) та створенню нормативно-методичних матеріалів з проблем використання, підтримки та наповнення БД. Так, співробітники Держархіву Херсонської області є авторами «Методичних рекомендацій щодо організації комп'ютерного діловодства в установах (на прикладі Херсонської облдержадміністрації)»². Розроблені методичні матеріали й спеціалістами Держархівів Донецької області (рекомендації для використання програм власної розробки), Автономної Республіки Крим («електронний варіант інструкції для користування створеними БД»).

Як зазначали респонденти, задоволення потреб установ у кваліфікованих спеціалістах, дотичних проблемам автоматизації, гальмується відсутністю відповідних посад у галузевому Типовому штатному розкладі та низьким відповідним фінансуванням. А взагалі, низький рівень заробітної плати в установах унеможлиблює залучення на посади системних адміністраторів, програмістів та операторів локальних мереж, що в умовах збільшення обсягів електронних ресурсів стримує реалізацію завдань інформатизації (Державний архів Кіровоградської області, Державний архів м. Києва). Це викликає необхідність вирішувати це питання на державному рівні (Держархів Миколаївської обл.).

Оскільки рівень розвитку інформаційних технологій в значній мірі характеризується двома факторами: кількістю якісного технічного обладнання та відповідним технологічним забезпеченням, аналіз відповідей респондентів на перший блок анкети показав стан комп'ютерного парку, програмної підтримки та периферійного обладнання архівних установ. Всі установи-респонденти мають на балансі комп'ютери, отримані в різні роки (перший у 1991 р. Держархівом Волинської області) та різної модифікації. Найбільшу кількість машин установи отримали у період з 1996 по 2002 рр. За відповідями наявний парк складає 119 комп'ютерів, але по кількісному забезпечен-

ню установ є дуже різномірним (так ЦДНТАУ, Держархіви Тернопільської обл. та АРК мають по 1 машині, а Держархіви Сумської та Запорізької обл. відповідно 14 та 15). Техніка отримувалася по кількох каналах: закупівлею (більша кількість), від меценатів (Держархіви Миколаївської та Херсонської обл.), на спонсорські кошти (Держархів Херсонської обл.), були надані завдяки отриманим грантам (ЦДІАК України 6 машин), участі у державній програмі (ЦДІАК України – 1 шт.), за розпорядженням виконавчої влади (Держархів Кіровоградської обл.)³.

Комплексний підхід до забезпечення інформатизаційних процесів усіх ланок діяльності установи включає у себе створення мережевого простору, що дає можливість здійснювати традиційні цикли робіт в локальній інформаційній системі; гарантувати збереження наявного інформаційного продукту з використанням функцій серверів тощо. На жаль, за браком коштів тільки кілька установ спромоглися створити локальні мережі з застосуванням серверу (ЦДІАК України, Держархіви Дніпропетровської та Чернігівської областей). З використанням технологій коаксіального кабелю чи витой пари об'єднали у локальну мережу свої комп'ютери ЦДАГО України, Держархіви Миколаївської, Кіровоградської, Сумської, Хмельницької областей та м. Кам'янець-Подільська. Серед них й ЦДІАК України, локальна мережа якого виведена на сервер ДКАУ.

Ключовим напрямом інформатизації галузі є забезпечення доступу користувачів до інформаційних ресурсів окремих архівних локальних мереж із застосуванням Web-технологій. В рамках вирішення цього завдання деякі архіви знайшли можливість підключити свої установи до Інтернет-мережі за різними технологіями. Серед установ галузі лише Держархіви Донецької, Чернігівської областей та м. Севастополя мають виділені канали та власні хости (домен-ім'я). Нині майже всі архівні установи використовують Інтернет-технології для отримання послуг електронної пошти. Е-mail мають майже усі респонденти (за винятком Держархівів Дніпропетровської, Закарпатської, Івано-Франківської, Полтавської, Рівненської обл.).

Особливу увагу привертають відповіді, що стосуються перспектив підключення установ до глобальної мережі Internet. В ході їх аналізу виокремилися групи установ, які умовно можна поділити на ті, що мають власний сайт (Держархів Донецької, Чернігівської обл., м. Севастополя); ті, що мають свою сторінку на сайті іншої установи (Держархів Кіровоградської, Херсонської областей); ті, що опрацьовують можливість підключення до мережі при відповідній фінансовій підтримці (Держархів Волинської, Сумської, Хмельницької, Чернівецької областей, м. Кам'янець-Подільська); та ті, що не мають можливості чи бажання створювати свій сайт (ЦДІАК, ЦДНТАУ, Держархіви при Раді міністрів АРК, Дніпропетровської, Тернопільської областей).

Одночасно респонденти висловили занепокоєння наявністю низки виключно технічних труднощів, як то технічно застарілі комунікаційні канали та їх перенавантаження. Наприклад, через моральну та фізичну застарілість обладнання АТС виникають труднощі при роботі в мережі, що обумовлюється неякісним доступом та дуже низькою швидкістю передачі даних (Держархів м. Києва, Миколаївської, Херсонської областей).

У третьому блоці відповідей респонденти охарактеризували спеціальне програмне забезпечення, тобто створене чи адаптоване до виконання функцій архівних установ (адміністративного управління, управління технологічними процесами, обліку, створення баз даних та інформаційно-пошукових систем). В зв'язку з відсутністю у багатьох архівних установах не тільки спеціальних підрозділів, але й фахівців, відповіді щодо операційних систем, систем керування базами даних та інших технічних характеристик комп'ютерного парку та наявного програмного забезпечення, фахово майже ніхто не надав.

З початком впровадження інформаційних технологій, враховуючи високу собівартість іноземних розробок та необхідність їх адаптації до вітчизняних архівних технологій, стандартів, форматів та ліцензування, спонукало архівні установи до придбання найбільш дешевих варіантів програм, здебільше неліцен-

зійних, що відбилося на їх якості. Разом з тим, певна кількість архівів була зорієнтована на використання тільки зарубіжних програмних платформ, в зв'язку з низьким рівнем надійності та якістю інтерфейсів вітчизняних розробок. Тому архівісти не тільки активно використовували зарубіжні програмні продукти, але й створювали на їх платформі власні аналоги (ЦДІАК України, Держархіви АРК, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Чернігівської областей, м. Севастополя). За відповідями респондентів, власними програмними розробками користуються багато архівів, на базі яких здійснюються процеси як адміністративного управління, так й створення інформаційного продукту облікового та тематичного спрямування. Серед програм з адміністративними та обліковими функціями слід відмітити «План-звіт» та БД користувачів (ЦДІАК), АПС «Архів» (Держархів м. Севастополя), «Картотека фондів» (Держархів Дніпропетровської обл.), «Архівні фонди державного архіву Миколаївської області» (Держархів Миколаївської обл.), «Картотека ТСДО-2 «Модуль-картотека» (Держархів АРК), «Бюджет» (ЦДНТАУ), «Бухгалтерія» (Держархіви Донецької та Хмельницької областей). Обліково-тематичні БД створювалися на власних розробках у ЦДІАК України, Держархівах Волинської, Дніпропетровської, Херсонської, Чернігівської областей та АРК. Так, ЦДІАК України бере активну участь в процесі розробки, апробації та впровадженні всіх інновацій Центру інформаційних технологій ДКАУ.

Блок запитань, щодо вдосконалення ДА, має підблоки, кількість яких зумовлювалася двома умовними періодами по залученню комп'ютерних технологій для створення ДА нового типу. Це відповідало їх характеристиці: перший охоплює інформацію по формуванню електронного масиву до 2001 р., другий – відповідно після впровадження програмного продукту «Архівні фонди України» Центру інформаційних технологій ДКАУ.

Проаналізувавши надані респондентами відповіді, можна зробити висновок: майже всі установи були залучені до створення ДА нового рівня, який на момент проведення моніторингу

складав 93 бази даних, одна з яких повнотекстова (Держархів Миколаївської області); серед них 32 облікових, 7 обліково-тематичних, 48 тематичних, 6 з адміністративно-управлінськими функціями. За тематикою переважають БД, створені, перш за все, для виконання запитів суспільно-правового характеру. Найбільш поширені за темами є ті, в яких міститься інформація про людей, вивезених до Німеччини, розкуркулених, репресованих та з історії єврейського народу.

Загальна структура доступу до БД, як правило, складається з таких елементів: її назви, типу, змісту, хронологічних показників, прізвищ, різноманітних реквізитів за тематичним призначенням бази, рівня опису, кількості записів, місця знаходження документів тощо, що при наявності широкого спектру окреслених пошукових засобів забезпечує отримання необхідної інформації за будь-якими елементами БД.

Спираючись на статистичні підрахунки архівів щодо використання інформації, можна зробити висновок, що найбільшу зацікавленість користувачів викликають БД тематичного спрямування. Згідно спостережень співробітників Держархіву Донецької обл., запити по облікових БД становлять до 150 за рік, по тематичних 1000 на рік. Так, у Держархіві Херсонської обл. протягом 2001 р. було опрацьовано 1919 тематичних запитів. У Держархіві Сумської обл. за 2002 р. їх було виконано 3446.

Але, на жаль, сформовані БД не завжди відповідали головній меті інформатизації – створенню зведеного банку даних на весь сукупний фонд НАФ. Увага архівістів була сконцентрована на виконанні завдань, що обумовлювалися попитом та можливістю отримання коштів, у зв'язку з чим реалізація завдань створення електронних вторинних інформаційних ресурсів для загальногалузевої ІС мала фрагментарний характер. На жаль, жодна з анкет не містить відомостей про створення інформаційного продукту (до 2001 р.), спрямованого на реалізацію Програми «Архівна та рукописна Україніка».

Як відомо, наприкінці 2000 р. в рамках реалізації програми

«Інформаційна система «Центральний фондний каталог», архівні установи отримали для апробації новий програмний продукт «Архівні фонди України». Більшість установ почала активно опрацьовувати методику наповнення електронного ДА на базі нової програми Центру інформаційних технологій ДКАУ, про що свідчать відповіді респондентів на питання рубрики «Кількісні характеристики зробленої роботи, їх зауваження та побажання щодо продукту «Архівні фонди України».

Відповіді віддзеркалюють перші успіхи у реалізації заходів з апробації програмного продукту Центру інформаційних технологій архівами України. Так, в ЦДІАК України за станом на 1.01.2003 р. до програми було введено 100% облікових даних усіх фондів. Закінчив роботу у цьому напрямку Держархів Донецької обл. На жаль, деякі архіви розпочали введення інформації тільки з 2003 р. (ЦДАНТІУ). В деяких установах швидкість роботи гальмується великим обсягом російськомовних карток фондів у каталогах, що передбачає їх переклад українською мовою (Держархіви Кіровоградської обл. та АРК). За відповідями респондентів, у зв'язку з великими затратами часу та людських ресурсів, для опрацювання та введення усього масиву фондів установи до нової програми потрібно: Держархіву АРК – 5 р., Херсонській обл. – 3-4 рр.; Чернівецької обл. – 5 р., Хмельницької обл. – 1 р.

Згідно Рекомендацій до укладання електронного «Анотованого реєстру описів фондів державних архівів» та запровадження цього програмного продукту в установах, БД створюються у Держархівах Кіровоградської та Чернівецької обл., м. Києва. Але, як зауважували респонденти, при розробці програми «Архівні фонди України», слід було б врахувати можливість внесення описування документів на рівні архівного опису, тоді б відпала необхідність окремо створювати БД реєстру описів (Держархів Дніпропетровської обл.).

Інформаційна система багатьох архівів історично склалася як система локальних БД, тобто їх змістовне насичення було зорієнтовано на обслуговування користувачів лише даної устано-

ви, що підтримувалося форматом пошуку інформації, формуванням запитів та їх виконанням на різних носіях. Тому кожна установа запроваджувала свій формат для БД, які на сьогодні мають свої схеми вводу параметрів інформації, що спрямовується на розкриття змісту тематичної БД та повноти відображення матеріалів у обліково-пошуковій системі. Стихійне впровадження комп'ютерних технологій на початку інформатизації галузі призвело до виникнення в архівних установах певної кількості внутрішніх форматів, створених за різними принципами та вимогами, що відповідали меті розкриття тематики створюваної БД, але не були адаптовані з іншими форматами. Це звужувало доступ до інформації, яка на сьогодні обмежується колом користувачів конкретної установи.

В умовах швидкого вдосконалення фахових технологічних процесів, раніше сформовані інформаційні продукти з застосуванням різних форматів, потребують конвертації до відповідного уніфікованого програмного забезпечення, яким на сьогодні є ІС ЦФК, функції якої спрямовані на ліквідацію несумісності програмних продуктів та залучення цього масиву інформації до єдиної мережі. Здійснення спроби конвертації баз даних до програми «Архівні фонди України» носить неоднорідний характер. Найбільш успішно здійснюється конвертація облікових БД у Держархівах Донецької, Миколаївської, Чернігівської областей.

Що ж до тематичних БД, то в деяких випадках виникали труднощі при спробі їх конвертації до ІС ЦФК, що теж пов'язано зі специфікою неузгодженості форматів та відсутністю в установах спеціальних програм для конвертації інформаційних масивів. Так, Держархів Херсонської обл. взагалі відмовився від конвертування у зв'язку із значними технічними труднощами (його БД має поосібну інформацію), утруднюється процес і відсутністю у програмному забезпеченні «Архівні фонди України» можливості експорту даних (Держархіви АРК та Дніпропетровської обл.). Разом з тим у Держархіві Миколаївської обл. спеціально запрошений програміст розро-

бив власну програму для конвертації інформаційного ресурсу до ІС ЦФК. Є спроби й успішної конвертації тематичних БД – у 2001 р. Держархів Чернігівської обл. конвертував у таблицю «Архівні фонди України» БД «Карні справи», Держархіви Донецької, Львівської областей також перевели раніше створені інформаційні продукти до ІС ЦФК.

Спектр використання інформаційних продуктів, створених в установах з залученням інноваційних технологій, вміщує в собі обслуговування користувачів; задоволення внутрішніх потреб архівних установ (статистичні спостереження діяльності установи та їх аналіз); надання інформації на запити держадміністрацій; перспективу інтегрування інформаційного ресурсу до єдиної галузевої мережі; формування інформації для здійснення видавничої діяльності. Так, Держархів Дніпропетровської обл. використовує свій електронний масив інформації для щорічника «Відомості про склад і обсяг фондів», Держархів Донецької обл. для підготовки друкованих видань, Держархів Миколаївської області для видання збірника документів та матеріалів з історії єврейських поселень.

Разом з тим, отримані відповіді вказують на відсутність статистичних спостережень щодо обліку користувачів, хоча головним показником, який характеризує рівень використання архівної електронної інформації, є кількість звернень до БД конкретної установи. Це пов'язано з відсутністю самостійного доступу користувачів до електронних інформаційних масивів вітчизняних архівних установ. На сьогодні переважна більшість робіт, що забезпечує можливість отримання інформації з залученням телекомунікаційних технологій, знаходиться в стадії напрацювання користувачами досвіду з самостійного пошуку інформації. Респонденти такий стан справ пов'язують, перш за все, з недостатнім фінансуванням і, як наслідок, нестачею комп'ютерів навіть для виконання співробітниками установ комплексу внутріархівних робіт. Комп'ютери повністю завантажені вже на стадії створення інформаційних продуктів співробітниками архіву, що унеможливорює виділен-

ня їх для АРМ користувачів (Держархіви Кіровоградської та Чернігівської обл.).

З впровадженням сучасних технологій поширюється практика надання інформаційних послуг з залученням технологічних можливостей периферійного обладнання: принтер, дискета, e-mail, CD-ROM тощо. За відповідями архівістів, всі ці технології використовуються Держархівами Волинської, Донецької, Тернопільської, Херсонської, Чернівецької та Чернігівської областей.

Відповіді респондентів вказують і на активізацію використання технологій у створенні копій документів чи їх електронних аналогів, що запобігає пошкодженню документних масивів. Наприклад, Держархіви Запорізької та Донецької областей, м. Кам'янець-Подільська створюють страхові копії найбільш цінних документів за допомогою цифрової фотокамери та введення отриманого зображення через сканер до пам'яті машини, а для більш надійного зберігання переводяться на CD. Оцифровані матеріали (зокрема, документи з історії національних меншин на Миколаївщині) використовуються в Держархіві Миколаївської обл. для підготовки видання збірника документів і матеріалів «Єврейське населення на Миколаївщині». Але архівісти усвідомлюють, що оцифрування усього цінного масиву документів потребує як спеціального потужного обладнання, так і наявності в штаті установи співробітника відповідного фаху (ЦДІАК України).

Цікаву інформацію, яка переконливо доводить необхідність впровадження технологій оцифрування для створення копій на базі комп'ютерного обладнання як альтернативи мікрофільмуванню документів, подає у додатку до анкети Держархів Хмельницької обл. Так, на сьогодні на одному CD можна зберегти інформацію, вміщену на 2000 аркушах, що при мікрофільмуванні рівноцінно 2000 кадрів плівки; термін збереження CD біля 100 років та самі диски не вимагають для цього спеціального обладнання тощо. Науково обґрунтовані дані цього додатку переконливо свідчать про перспективність викорис-

тання електронних технологій для збереження інформаційних масивів установ, що підтверджується економічністю методу, зручними умовами та тривалістю зберігання фізичних форм електронних документів, можливості перезапису за необхідності, що не відбивається на якості електронної копії документу. Запропонована Держархівом Хмельницької обл. методика передбачає здійснювати запис інформації на двох дисках, що дозволяє з одного примірника створювати фонд страхових документів, а його дублет залучити для обслуговування користувачів. Це сприятиме прискоренню процесу обслуговування та здійсненню більш практичного збереження документів.

Що ж стосується відповідей на останні пункти анкети, а саме щодо бачення перспектив подальшого впровадження та використання інноваційних технологій у роботі архівних установ, респонденти розкрили власні погляди на проблему інформатизації окремого архіву та галузі взагалі, враховуючи сучасний стан інформатизації та набутий практичний досвід. На їх думку, головними засадами успішної реалізації інформатизації архівних установ є забезпечення реалізації єдиних програмних завдань, виокремлених Центром інформаційних технологій ДКАУ, що, безумовно, повинно підтримуватися державним цільовим фінансуванням.

Як зазначали респонденти, слабке фінансування галузі є головною причиною гальмування впровадження інноваційних технологій: недостатнє наповнення комп'ютерного парку, труднощі щодо придбання якісного ліцензійного програмного продукту, створення структурних підрозділів в установах та залучення спеціалістів відповідного фаху, впровадження стандартів опису різних груп документів, створення локальних внутріархівних мереж, використання комп'ютерної техніки для забезпечення зберігання архівних масивів інформації, залучення спеціального високотехнологічного обладнання для оцифрування, створення єдиного інформаційного поля архівних установ з виходом до глобальної мережі, фінансова підтримка власних сайтів, створення АРМ користувачів в установах та використання дис-

танційних методів розповсюдження інформації, впровадження вітчизняного аналогу Міжнародного стандарту архівного описання – ось основні завдання, які слід вирішити для досягнення мети виведення діяльності архівів на світовий рівень.

Можна констатувати, що темпи розвитку та використання інформаційних технологій в архівній справі визначаються, головним чином, фінансово-економічним станом країни та рівнем фінансування галузі, оскільки серйозне відставання від світового рівня потребує значних інвестицій, зокрема у створенні відповідного технічного та програмного забезпечення. Цим пояснюється й повільний характер залучення сучасних технологій у роботі установ, у зв'язку з різними можливостями у придбанні комп'ютерної техніки окремими установами галузі, що характеризується, як звичайною відсутністю відповідного фінансування Програми інформатизації галузі, так і недостатньою кількістю підготовлених фахівців. Це було причиною того, що керівництво архівів довгий час самостійно вирішувало, яке програмне забезпечення використовувати, при виборі якого пріоритетом була вартість, що не завжди відповідало вимогам до його якості. Не зважаючи на це, архівні установи створили перші інформаційні продукти, унікальні БД, які дали можливість повніше розкрити зміст ресурсів НАФ.

Але, на жаль, жоден респондент не згадав про результати реалізації завдань першої програми інформатизації галузі – «Архівна та рукописна Україніка», незважаючи на створені БД, тематика яких має безпосереднє відношення до неї. Це пояснюється пріоритетним ставленням до БД, що відповідали соціально-правовим запитам громадян, довідки за якими надавали можливість отримання коштів, що спонукало установи в умовах фінансової нестабільності, займатися перш за все розробкою саме такого інформаційного ресурсу.

Згідно анкетних відповідей, на кінець 2003 р. інформатизаційними процесами було охоплено 80% всіх установ галузі, а головна увага в організації робіт була зосереджена на вирішенні проблем автоматизації внутріархівних процесів, формуванні та

актуалізації архівних інформаційних ресурсів; створенні перших локальних мереж та реалізації можливості виходу у глобальну мережу.

Сьогодні технологічний рівень функціонуючих інформаційних систем не завжди відповідає сучасним вимогам до інформаційного обслуговування науковців, дослідників та інших користувачів. Це пояснюється недосконалими внутрішніми форматами вводу інформації до конкретних архівів, нестачею АРМ для користувачів, відсутністю можливостей задовольняти попит користувачів із залученням інформаційних масивів інших архівних чи споріднених установ.

Як вже зазначалося, відсутність відповідного фінансування обумовила неможливість забезпечення взаємодоступу архівних установ до фахової управлінської інформації та інформаційних ресурсів, реалізації можливості віддаленого доступу до світових джерел архівної інформації. Цей процес утруднюється, головним чином, за двома причинами: низькими темпами робіт по формуванню інформаційних ресурсів та високою вартістю застосування Web-технологій й швидкісних телекомунікаційних каналів. Це призводить до поглиблення розриву у рівні можливостей отримання інформації вітчизняними та світовими архівними установами.

Однією з головних проблем, не вирішення якої гальмує процес запровадження інноваційних технологій, є і низький рівень підготовки фахівців щодо практичного використання сучасних технічних засобів.

Відповіді респондентів окреслили низку завдань, що при тенденції стрімкого зростання обсягів інформації та документів на електронних носіях, активізації процесів доступу та обміну інформацією свідчать про необхідність подальшого розвитку та удосконалення стандартів з архівознавства, забезпечення сумісності вітчизняних методик з міжнародними нормами архівного описування, уніфікованого сумісного програмного забезпечення та якісної технічної підтримки інноваційних процесів, що можливо лише при державній підтримці.

Оцінюючи стан інформатизації архівних установ в цілому за 1991-2003 рр., завдяки проведеному дослідженню, можна констатувати, що тільки з реалізацією комплексу завдань Програми інформатизації галузі та з впровадженням програмного продукту ДКАУ ІС ЦФК, галузь залучається до уніфікованих технологічних циклів, спрямованих на вирішення різноманітних управлінських та організаційних процесів діяльності установ і гарантує інтелектуалізацію доступу до інформаційних архівних документних масивів.

1. У 2003 р., після пожежі у приміщенні Кам'янецьк-Подільського міського державний архіву його діяльність була зупинена згідно Наказу Державного комітету архівів України «Про зупинення діяльності Кам'янець-Подільського міського архіву» № 52 від 9.04.2003 р. У статті використана надана архівом інформація.

2. Методичні рекомендації щодо організації комп'ютерного діловодства в установах (на прикладі Херсонської облдержадміністрації). – Херсон, 2002. – 25 с.

3. На виконання розпорядження Голови обласної державної адміністрації «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи в Кіровоградській області» від 5.12.2000 р. установа отримала три комп'ютери.

Alevtina Sukalo

QUESTIONNAIRE AS A METHOD OF RESEARCH

THE NEWEST TECHNOLOGY IN THE ARCHIVES AFFAIR

In the article is analyzed the modern condition of information of archival area, in particular by methods of the questionnaire; is opened the technique of introduction of modern technologies and designated the prospects of the further development of archival business.